

semiturem, quam umbonem vocant, construxit. Vrsus Vrsinus regiam instauravit. Basilica Episcopi incepta est à Raimundo Vrsino, finita vero est ab Vrsio atque Episcopo Nolano Ioanne Antonio Tarentino. Fora habet plurima, boarium, farinarium, frumentarium, forum asserum, & cupedinis. Episcopatus fulget dignitate, nobilibusque familiis, quæ vulgo: Albertini, Baroni, Cæsarini, Feleccia, Fontanarosa, Guidire, Griffi, Mastrilli, de Notariis, de Pier-Gionanni, de Risi. Viros tulit multos cum doctrina, tum virtute bellica nobiles. Verum uberiores huius urbis descriptionem contexuit libris tribus Ambrosius Leo.

Fora.

Turris Græca.

Stabia.

Pompeji.

Municipium Colonia.

Vesuvii montis luculentæ descriptio.

Ad littus revertor. P. M. ab urbe Neapolitano VII, Turris Græca est, vulgo Torre di Græco: castellum elegans, iuxta quod opidum Stabias, monti aliquanto vicinius & ab mari remotius, fuisse volunt viri, loco istorum gnari. Memoriam Stabiarum servari in Castello al. Mare di Stabie censet Leander Albertus. Deletæ fuere ab L. Cornelio Sulla bello sociali, pridie Kalendas Maji, Cn. Pompejo & L. Porcio Catone Coss. sensimque in villas abierunt. Haud procul hinc Pompeji fuerunt: quod Pompejum Sallustio, Tacito, Senecæ. Solinus ita notat nominatos ab Hercule, quod Victor ex Hispania Pompam Boum eò duxisset. Plinius Municipium facit: Coloniam fuisse colligi posse videtur ex Ciceronis pro Sulla. Idem Cicero legem Agrariam disuadens, nullo modo ferendum ait, Pompejos, amœnissimum uberrimumque Pop. Rom. fundum, Decem-virorum nundinationi permitti. Terræmotu subversum fuit hoc opidum majori ex parte temporibus Neronis, obrutum autem cum Herculeano cinere, Vesuvi montis, ab urbe vix quatuor millia passuum distantis. Pulcherrimus, atque optimi vini Græci largitor Vesuvus vel Vesuvius mons est, quem & Vesuvium à favillis veteres appellarunt. Nam Ætnearum flammæ imitator est, & affecla: ex terræmotibus atque incendiis natus, quorum materiam in imis visceribus perpetuo fovet. Quæ cum annorum plurium spatio maturefcens invaluerit, atque superabundaverit: accensus spiritibus subterraneis ignis montium claustra rumpit, intimaque terræ viscera cum faxis, fumis atque cineribus eructat in altum summo cum fragore, tantaque cum vi, ut Gy-gantæum Vesuvius bellum imitari, atque Iovem superosque flammis, & saxorum ingentium telis oppugnare, solem in terram trahere, diem in noctemvertere, cælum ipsum obruere videatur. Constat experimentis multis, item Vitruvii, Strabonis, pluriumque veterum auctorum testimoniis, esse sub Vesuvo, & aliis illius oræ maritimæ montibus atque insulis ex sulphure, bitumine, atque alumine maximos ignes arduentes: uti ostendunt etiam sudatoria, sulphu-

Italia.

reique fontes bullientes. Hinc Vesuvus cum ignibus redundat accenditur aliquando, nonnunquam terræmotus & clades ingentes concitare solet. Cæterum illud fuit famosissimum incendium, quod sub Titi Vespasiani Imperio contigit, & graphice nobis à Dione Cassio aliisque auctoribus describitur: cum ejus incendii cineres non solum Romam, sed & ultra mare in Africam & Ægyptum deferrentur ventis; cum in mari bulliente pisces coquerentur, aves in aëre suffocarentur, celebres urbes vicinæ, & antiquissimæ Stabiæ, Herculaneum, atque Pompeji, faxis & cineribus, dum populus in theatro sedebat, obruerentur: cum C. Plinius Historiæ naturalis scriptor celeberrimus, qui classem Misseni cum imperio tunc regebat, dum avidius causas ejus incendii perferretur & propius accedere cupit, ad Herculaneum portum vi æstus atque vaporis suffocaretur. Exurgit namque solus in altum è planicie fertilissimorum agrorum, & vicini littoris ab aliis montibus separatus. Itaque cineres ejus flammis dispersi per agros proximos, item saxa, glebæque ignibus excoctæ pluviisque dissolutæ, mirifica stercoreatione latificant, & fecundant omnia: ut nunc apposite vulgus agrum atque montem ipsum Summanum, ac oppidum quoque, quod unum monti suppositum est, Summam appellet; à summa vini nobilissimi atque optimorum fructuum abundantia. Vestitus est etenim majore ex parte circumcirca Vesuvus pulcherrimus vineis: uti colles, agerque vicinus. Sic suo quoque tempore Martialis poeta Vesuvum pampineis umbris viridem fuisse canit, ejus atrox illud incendium, quod Imperatore Tito contigit, eleganti deplorans Epigrammate, lib. 1. Vertex tamen ejus ex omni memoria temporum, ætatum, historiarumque semper adustis faxis sterilis ac veluti flammis depastus manet. In medio verticis vasta patet vorago rotunda, velut ingentis amphitheatri quædam cavea: craterem vocant à forma, cujus tamen fundus in intima terræ viscera penetrasse constat, cum ignium eruptio per illam olim fieret. Nunc tamen friget, nec quippiam caloris aut fumi videtur emittere. Superius enim crateris labrum, non secus ac amphitheatri sedilia, declive terra, cineribusque superfusus fertile est: & viret abietibus, magnisque arboribus: ubi solis calor penetrat, atque cœlestibus pluviis irrigatur. Inferiora vero, quæ sicuti fauces contrahuntur in majores angustias, rupium & saxorum fragmina immania, nec non trabes & trunci prolapsarum arborum obstruxerunt. Quas tamen obstaculorum moles ignium materia interiore superante tanquam leves palearum fasciculos fumi flammæque vis illa præpotens facile exturbat, & in cælum evehit. Certum est etiam, non solum per craterem, sed prout casus aliquando postulat.

Incendium Vesuvii sub T. Vespas.

C. Plinii Secundi mors.

Summanus cur dicatur Vesuvius.